

ساخت شهر فراگیر

نظریه و کنش در رویارویی با جدایی‌گزینی شهری

نیلسون آریل اسپینو

ترجمه محمود شورچه

www.ketab.ir

انتشار کتاب در نشست شماره ۲۹ مورخ ۱۳/۰۴/۱۴۰۰

شورای چاپ و نشر شهرداری تهران

به تصویب رسیده است.

سرشناسه	: اسپینو، نیلسون آریل Espino, Nilson Ariel
عنوان و نام پدیدآور	: ساخت شهر فراگیر نظریه و کنش در رویارویی با جدایی‌گزینی شهری/تألیف نیلسون آریل اسپینو: ترجمه محمود شورش؛ ویراستاری، صفحه‌آرایی و طراحی جلد: موسسه فرهنگی هنری نگاه نو تهران.
مشخصات نشر	: تهران: مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۸ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۰۲-۷۹-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: عنوان اصلی: Building the inclusive city : theory and practice for confronting urban segregation, 2015.
موضوع	: جامعه‌شناسی شهری Sociology, Urban تفکیک نژادی، قومی و غیره Segregation شهرسازی City planning
شناسه افزوده	: شورش، محمود، ۱۳۶۱-، مترجم
شناسه افزوده	: شهرداری تهران. مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران
شناسه افزوده	: Tehran Municipality, Tehran Urban Planning and Research Center
رده بندی کنگره	: HT ۱۵۱
رده بندی دیویی	: ۳۰۷/۷۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۶۷۹۲۶۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

ساخت شهر فراگیر نظریه و کنش در رویارویی با جدایی‌گزینی شهری

تألیف: نیلسون آریل اسپینو

ترجمه: محمود شورش

ویراستاری، صفحه‌آرایی و طراحی جلد: موسسه فرهنگی هنری نگاه نو تهران

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۵۰۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۰۲-۷۹-۴

کلیه حقوق چاپ برای ناشر محفوظ است.

نشانی: خیابان شریعتی، خیابان پل رومی، خیابان شهید اکبری، نبش خیابان آقابزرگی، شماره ۳۲

کدپستی: ۱۹۶۴۳۵۶۱۱ تلفن: ۲۲۳۹۲۰۸۲

info.rpc@tehran.ir rpc.tehran.ir

فهرست مطالب

۱۳.....	سخن نخست.....
۱۵.....	سپاس‌گزاری.....
۱۷.....	مقدمه.....
۲۷.....	بخش اول: قدرت اجتماعی و فضای شهری
۲۹.....	فصل اول: قدرت و تفاوت.....
۳۳.....	فصل دوم: انواع قدرت.....
۳۹.....	فصل سوم: قدرت و فرم شهری- سبک.....
۵۱.....	فصل چهارم: قدرت و فرم شهری- موقعیت مکانی.....
۶۱.....	فصل پنجم: قدرت و جدایی‌گزینی جدایی‌گزینی شهری- یک مرور مختصر تاریخی.....
۷۵.....	فصل ششم: قدرت و جدایی‌گزینی شهری- زمینه معاصر.....
۸۱.....	فصل هفتم: قدرت و بازارهای زمین.....
۸۹.....	بخش دوم: رویارویی با جدایی‌گزینی
۹۱.....	فصل هشتم: جدایی‌گزینی و اقتصادهای شهری.....
۹۹.....	فصل نهم: فایده‌های اجتماعی جدایی‌گزینی شهری.....
۱۱۷.....	فصل دهم: هزینه‌های اجتماعی جدایی‌گزینی شهری.....
۱۴۹.....	فصل یازدهم: در جست‌وجوی الگوهای توسعه و سیاست‌های عمومی فراگیرنده.....
۱۷۷.....	فصل دوازدهم: یادداشتهایی درباره مطالعه‌های موردی منتخب.....
۱۹۱.....	نمایه.....
۱۹۵.....	واژه‌نامه تخصصی.....

همزمان با تحولات کلان حاکم بر شهرها، انواع گوناگونی از سکونتگاه‌ها شکل گرفته که هر یک از آنها، به لحاظ فرم فیزیکی، ترکیب اجتماعی، منابع دھتس‌پذیر و سبک‌های زندگی بسیار متفاوت از یکدیگرند. در کنار چنین تنوعی شاهد وجود نابرابری‌ها و تفاوت‌های عمیق اجتماعی و اقتصادی هستیم که به‌ویژه در طی چند دهه اخیر به‌شدت افزایش یافته است. بر این اساس می‌توان گفت امروزه کلان‌شهرها، به‌مکانی تبدیل شده‌اند که در آنها جمعیت‌های با شرایط زندگی بسیار نابرابر تمرکز پیدا کرده است. دلایل بسیاری را می‌توان برای این نوع رشد نابرابر برشمرد، با این حال یکی از مهمترین آنها، جدایی‌گزینی فضایی است.

جدایی‌گزینی فضایی که عمدتاً در حوزه مطالعات جغرافیای شهری و جامعه‌شناسی شهری قرار می‌گیرد، با مفاهیم دیگری همچون فراگیری، انسجام، یکپارچگی، حاشیه‌ای‌شدن، مرکز-پیرامون شهری، محرومیت، طرد، تله‌های فضایی فقر، دو-قطبی‌شدن، تبعیض و افتراق، فشرده‌گی و پراکنده‌گی و نظایر آن ارتباط پیدا می‌کند. در پژوهش‌های متمرکز بر این نوع مفاهیم، بحث قدرت در شهر، محرومیت اجتماعی، نابرابری شهری و عدالت فضایی، از جمله دغدغه‌های کلیدی بوده که لازم است در اولویت دستور کارهای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری قرار گیرد. نقطه مشترک اینگونه پژوهش‌ها بر این واقعیت استوار است که نابرابری به‌طور همزمان یک پدیده اساساً «اجتماعی و فضایی» است؛ از این رو نمی‌توان یکی را بدون دیگری تبیین کرد. از جمله نکات قابل توجه در کتاب حاضر، نگاه به پدیده جدایی‌گزینی شهری نه صرفاً بر اساس جدایی‌گزینی قومی (آنگونه که اغلب متداول بوده است)، بلکه تلاش برای تبیین این پدیده در پیوند با بسیاری از مکانیزم‌های اجتماعی-فضایی با محوریت موضوع سرمایه و قدرت است که با محرومیت یا فراگیرندگی در سطح شهر ارتباط پیدا می‌کند. چنین دیدگاهی یادآور این نکته بسیار کلیدی است که بحث درباره نابرابری‌های را نمی‌توان بدون در نظر گرفتن نابرابری‌های ساخت قدرت و دسترسی به منابع توضیح داد. بر این اساس، سیاست‌های توسعه شهری در زمینه «ساخت شهر فراگیر» نیز نمی‌تواند بدون درک

مکانیزم‌های فضایی اثرگذار بر تولید محرومیت و برخورداری به موفقیت چندانی دست یابد. از این رو، ساخت شهر فراگیر، بیش از هر چیز نیازمند حل مسأله جدایی‌گزینی‌های شهری از طریق مجموعه متنوعی از راهبردها و راهکارهای مؤثر و عملیاتی است؛ موضوعی که در این کتاب، مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

امروزه، جامعه شهری ما همچون سایر جوامع، با تحولات شهری فزاینده‌های روبرو شده و فضاها و محله‌های شهری، ویژگی‌های پیچیده‌تری به خود گرفته‌اند. در چنین شرایطی، جامعه ما بیش از پیش نیازمند رویکردها و ایده‌های اثربخش‌تر است تا بتواند چالش‌های موجود در شهرها را حل نماید. در این میان، ایده «ساخت شهر فراگیر» (آنگونه که در این کتاب بدان پرداخته شده) از طریق ایجاد زمینه‌ها و فرصت‌های برابر به همه شهروندان یک شهر امکان می‌دهد تا از هر آنچه شهر ارائه می‌دهد برخوردار شوند. بر این اساس، این کتاب می‌تواند راهنمای خوبی برای دانشگاہیان، پژوهشگران و فعالان اجرایی در زمینه ساخت «شهر فراگیر» باشد. امید است با به کارگیری دستاوردهای این کتاب گام‌های مؤثری در راستای دستیابی به هدف، تهران؛ کلان‌شهر الگوی جهان اسلام برداشته شود.

محمد منان رئیسی

سرپرست مرکزی مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

www.ketab.ir